

IVICA RAGUŽ

Kaj je boljše: usmiljenje ali ljubezen?

Ne samo Božje usmiljenje, ampak usmiljenje sploh je resničnost, ki od vernika in teologa vedno znova zahteva napor mišljenja. Posebno zahtevno je vprašanje o povezanosti med usmiljenjem in ljubeznijo. Glede tega v glavnem obravnavajo najrazličnejša teološka premišljevanja o usmiljenju. Mene pa zanima in tudi vznemirja, kako naj razumemo razliko med usmiljenjem in ljubeznijo. Ali sploh obstaja? V svojo veliko tolažbo sem odgovor na to vprašanje našel pri sv. Tomažu Akvinskem.

Usmiljenje in bližnji

Sv. Tomaž v Teološki Sumi sprašuje, ali je usmiljenje največja krepost (*Summa theologiae* II-II, 30, 4). Da bi odgovoril na to vprašanje, Tomaž razlikuje krepost v njej sami in krepost glede na krepostno osebo. Glede kreposti kot takšne je Tomaž mnenja, da je usmiljenje največja krepost, ker se človek v njej podarja drugim, je radodaren. Poleg tega usmiljenje pomaga drugim v njihovih slabostih. Za Tomaža je torej usmiljenje največja krepost, ker je najbolj človeška. Z njo najbolj izhajamo iz sebe k drugim, smo do njih radodarni in jim pomagamo v njihovi slabosti. Lahko bi rekli, da smo v usmiljenju najbolj pri drugih, z njimi in zanje. Nosimo in prenašamo slabost drugih, ker smo sami slabotni in ker tudi sami

Ivica Raguž, roj. 1973 v Osijeku. Duhovnik đakovsko-osiješke nadškofije 1998. Doktor teologije na Gregorijani v Rimu. Profesor dogmatične teologije na Katoliški teološki fakulteti v Đakovu od 2002 in dekan od 2014. Glavni in odgovorni urednik Mednarodnog katoličkog časopisa Communio. – Članek: „Što je bolje: milosrđe ili ljubav?“ je prevedel Anton Štrukelj.

želimo, da drugi prenašajo naše slabosti. Navsezadnje tudi Bog sam v Jezusu Kristusu nosi in prenaša našo slabotnost. Tomaž končuje svoje premišljevanje s pomembno ugotovitvijo, da je usmiljenje Božja lastnost, ker se v usmiljenju »najbolj razodeva« Božja vse-mogočnost. To je zanimiva misel, ker se nam zdi, da je usmiljenje izraz nemoči, kakor bi to na primer hotel Friedrich Nietzsche. Res pa je prav nasprotno. Bog je tako mogočen, da se mu ni treba bati drugega; je tako mogočen, da se more povsem darovati nam; je tako mogočen, da more povsem nositi in prenašati našo slabotnost. Nasprotno: kdor je slaboten, je negotov sam v sebi; boji se drugega, zapira se pred njim; slabost drugih ga ogroža. Zato bi mogli reči, da nam prav usmiljenje do drugih pokaže, kako smo močni, kako smo podobni vsemogočnemu Bogu v njegovem usmiljenju. Zato moramo v sebi prebuditi »voljo do usmiljenja«, hotenje, da bi bili čim bolj podobni usmiljenemu Bogu. V tej navidezni slabosti usmiljenja smo pravzaprav močni kakor mogočni in vsemogočni Bog, s skladu z mislijo sv. Pavla: »Kadar sem slaboten, tedaj sem močan« (2 Kor 12, 10).

Ljubezen do Boga

Mislím, da nam je sv. Tomaž razjasnil negotovost o tem, ali je usmiljenje največja krepost. Usmiljenje je res največja krepost, kolikor nas najuspešneje vodi k drugim, kolikor ustvarja edinost med nami ljudmi v naši slabotnosti. Pod tem vidikom je usmiljenje najbolj človeška krepost. Če pa gledamo na krepost z vidika izpopolnitve človeka kot takega, potem je za Tomaža največja krepost ljubezen. Sv. Tomaž tu misli na »caritas«, na ljubezen do Boga. Usmiljenje bi bilo namreč največja krepost, če človek ne bi imel večjega od sebe, a to je Bog. Tedaj bi bil človek popoln sam v sebi in ne bi potreboval ljubezni v smislu sprejemanja nečesa večjega od sebe. Tedaj bi bil izključno usmiljen. Ker pa to ne drži, Tomaž sklepa, da je za človeka »bolje če se povezuje s tistim, kar je večje, kakor da pomaga slabotnemu, ki je nižji od njega«. In če je Bog

resničnost, ki je večja od človeka, tedaj je ljubezen boljša kakor usmiljenje. Kajti v ljubezni se zedinjamo z Bogom, ki je večji od nas, medtem ko v usmiljenju pomagamo slabotnejšim. To Tomaževo premišljevanje je pomembno v tem letu usmiljenja. Kot kristjani ne smemo pozabiti, da je ljubezen do Boga »boljša« od usmiljenja do drugih. V ljubezni do Boga se vzpenjamo nad sebe ali, če smem tako reči, v ljubezni do Boga postajamo obdarovanci: sprejemamo svojo obdarovanost od Boga, ki je večji od nas. V tem pogledu postaja jasno, kako bi se usmiljenje do drugih brez ljubezni do Boga (do Boga ne moremo biti usmiljeni!) spremenilo v izraz premoči nad drugimi, še več: drugi bi nam postal odveč. Drugim bi se kvečjemu razdajali, jim pomagali, ne bi pa jih »potrebovali«. Usmiljenje bi se spremenilo v »nesramno« razkazovanje lastne moči nad drugimi: »Zares ne maram teh usmiljenih, ki so blaženi v svojem sotrpeljenju: preveč jim manjka sramu« (Friedrich Nietzsche). Ker pa obstaja vedno nekdo, ki je večji od človeka, to je Bog, je človek »potreben« drugega, mora presegati sebe v Bogu in sprejemati Boga, ki je večji od njega. Tako je usmiljenje največja krepost do bližnjih glede na stike z bližnjimi, ni pa največje do samega sebe, kolikor se človek z ljubeznijo do Boga vzpenja nad sebe.

Usmiljenje in ljubezen – dve peruti vere

Sv. Tomaž zato pravi, da je usmiljenje »povzetek krščanske vere glede na zunanja dela.« Z drugimi besedami: v usmiljenju se najbolj razodeva, izkazuje in dokazuje krščansko življenje glede vidnosti ali zunanjega življenja vere. Glede notranjega življenja vere pa je »čustvo ljubezni, s katerim se povezujemo z Bogom«, nad našo ljubeznijo in nad našim usmiljenjem do drugih. Ta Tomažev odgovor osvetljuje razumevanje usmiljenja. Če bi bilo v središču krščanske vere samo usmiljenje, bi bila vera orošana notranjosti, globine, nečesa mirnega, tenkočutnega in raholočutnega, to je močne ljubezni do Boga. Dejansko bi bila religija brez notranjosti, religija aktivizma in nemira. Z druge strani pa bi bila

vera brez usmiljenja le virtualna vera, zaprta vase, ločena od sveta, nekakšno samoljubje notranjosti brez skrbi in zavzetosti za ta svet. Zato je dobro, da v tem letu usmiljenja globlje spoznamo, kako se krščanska vera vedno uresničuje na dvojen način: vera vedno »leti« na dvojnih »perutih«, to sta usmiljenje in ljubezen do Boga.

Končno Tomaž poudarja, da je ljubezen do Boga boljša od usmiljenja, ker se v ljubezni do Boga zedinjamo s samim Bogom, medtem ko se v usmiljenju do bližnjega združujemo z njegovimi deli, z njegovim delovanjem, oziroma z njegovim usmiljenjem do nas. V tem smislu angelski učitelj (*doctor angelicus*) daje prednost ljubezni kot resničnosti pozitivnega (občestvo z drugim) pred usmiljenjem, ki se nanaša na negativnost (slabost, greh drugega). Zadnji odgovor Tomaža Akvinskega moremo naobrniti tudi na stike med ljudmi. Rekel bi, da se vrhunec medčloveških stikov ne sme izčrpati in zaustaviti pri usmiljenju. Če bi bila povezanost med nami utemeljena samo na usmiljenju, sploh ne bi mogli govoriti o občestvu, oziroma, kakor piše Tomaž, se ne bi združevali z drugim, kolikor je drugi. Tedaj bi se naša povezanost z drugim uresničevala samo pod vidikom njegove slabotnosti, slabosti in greha. Drugega bi skrčili na njegovo slabotnost, ne bi nas zanimal sam v sebi. V tem smislu usmiljenje med nami ljudmi ne more biti vrhunec naših stikov. To more biti samo ljubezen.

Upam, da bo to kratko premišljevanje prispevalo k boljšemu pojmovanju in uresničevanju usmiljenja v tem svetem letu usmiljenja.